

ՓՈԽԱՆ ԽՄԲԵԳՐԱԿԱՆԻ

Գ Է Շ Ժ Ա Մ Ա Ն Ա Կ Ն Ե Ր

Վարժուած ենք առհասարակ ընդհանուր ալէտքի կամ ազգային դժ. բախտութեան տարիներ համարել այն ժամանակները, երբ քաղաքական ծանր իրադարձութիւններ շուարումի կը մատնեն մարդկութիւնը՝ շահերու և նկատումներու հակամարտութեանց թատր դարձնելով ամբողջ աշխարհը, ուր ռազ. մաշունչ փոթորիկներ արեան ծովերու մէջ կը սպառնան խեղդել տիեզերական խաղաղութիւնը՝ իր հիմքէն սարսելով քաղաքակրթութիւնը, և ուր, ներքին վէրքերէ կրծուած կամ արտաքին հարուածներէ տրորուած, ազգ մը կամ ժողովուրդ մը ոգևարքի տազնապներ կ'անցընէ, երբ՝ յանկարծ՝ կամ կսկծալի սխալներու հետևանքով իր վրայ կը պայթին ահաւոր պատահարներ,

Կարելի չէ անշուշտ տարբեր կերպով տպաւորուիլ, ու նոյնիսկ յուսահատութեան մօտեցող խռովքներէ շտարուիլ երբեմն նմանօրինակ սլարադաներու առջև. զի ինչպէս առողջ մարմինը կարևոր է առողջ միտքին համար, նոյնպէս քաղաքական անդորրութիւնը անհրաժեշտ է որպէսզի ժողովուրդի մը բարոյական և հոգեկան կեանքին զարգացումը բնականոն կերպով կատարուի:

Եւ սակայն, պէտք չէ երբեք ատոր համար մոռնալ թէ համայնքի մը իսկական կեանքը ոչ այնքան իր քաղաքական որքան հոգեկան գոյութեան մէջ կը զօրանայ. առաջինը միշտ մըն է միայն, իսկ երկրորդը՝ բուն նպատակը. ան կրնայ եղանակաւորուիլ և նոյնիսկ փոխուիլ բոլորովին, մինչ աս պէտք է մնայ անյեղ և անխախտ: Վտանգաւոր է առաջինին կորուստը, բայց երկրորդինը անդարմանելի: Անառարկելի է պատմութեան փաստը, որուն լոյսին տակ կը տեսնենք թէ քաղաքականապէս հզօր և քաղաքականօրէն փայլուն ինչ մեծ ազգեր կործանած և անյայտացած են ի սպառ, միմիայն բարոյական ներքին փոխաւորման հետևանքով:

Ազգի մը, ժողովուրդի մը, հասարակութեան մը համար, Յգէշ օրերը՝ զրաբարին աւելի ուժեղ բացատրութեամբը՝ «ժամանակը չարք»՝ ապականութեան և ընդհանուր ինկածութեան այն ժամանակաշրջաններն են, որոնք ընդհանրապէս հետևանքը կ'ըլլան կրօնական անզգամութենէն և կենցաղական յղ-փանքի ցուր և շուայտ սաստկութիւններէն, ինչպէս նաև յաճախագոյնս միակողմանի և անմիտ դաստիարակութեան մը աւերներէն ծնունդ առած ապերասան ազատութեան: Երբ անդամ մը ավտը վարակի սիրտէ սիրտ և տունէ տուն, մարդիկ այլևս հանրութեան բարին զգացումը կը սուղեն՝ կը մոռնան իրենց անձին պաշտամունքին մէջ, որ կ'ըլլայ այնուհետև իրենց միակ կրօնը՝ որուն իրեն ծէս կ'ընդունին ընչաքաղցութիւնը, և իբրև խորհուրդ՝ հիմունք հաւատոյ՝

կոյր ինքնավստահութիւնը: Տարուած այս վերջին մոլութենէն՝ անոնք ա'լ քամահրանք միայն կ'աւնենան իրենց խօսքերուն մէջ՝ այլոց նկատմամբ, ապերախտութիւն՝ իրենց ծնողաց հանդէպ, ու ամբարիշտ վերաբերմունք ամէն բանի համար՝ որմէ չի կրնար ախորժիլ իրենց խանդարուած խղճմտանքը:

Կարեկցութիւնը ջնջուած՝ սրբուած է այլևս իրենց սրտէն, ինչպէս արցունքը՝ աչքերէն: զոթը ջղադարութիւն է իրենց համար, իսկ խաղաղութեան սէրը՝ ամենէն խօլ խեղճութիւնը, որուն դէմ կռուիլ պարտք կը նկատեն բանասարկութեան ամենէն կեղտոտ և թունալից գէնքերով: Հեշտանքը ամէն վայրկեան կը խայթէ անոնց հոգին, մինչ սրտերնին քար կտրած է տառապանքին հանդէպ: Իրենց ապականուած բարոյականովն զբաղեցնելու համար հասարակաց ուշադրութիւնը՝ մէկ կողմէ՝ զայն ուրիշներուն վրայ կը հրաւիրեն ամենայան: Դուզն շնականութեամբ, և միւս կողմէ՝ փոշի ցանկու համար իրենց ուղղուած նայուածքներուն դէմ, աստուածապաշտութիւն կը կեղծեն մերթ ընդ մերթ, մինչ իրենց հոգին այդ ազնուական զգացման ուրացումովն է միայն լեցուած: Այդ է պատճառը որ ոչ մէկ խղճահարութիւն կը վրդովէ զիրենք, երբ իրենց համար ա'լ արուեստ դարձած ճկունութեամբ մը ներս կը սպրդին ընտանեկան յարկերէ՝ անբարոյութեան նախճիրներ զործելու համար մարդկութեան ամենէն նուիրական խորաններու հովանիին տակ, որովհետեւ հակառակ որ ամէն օր կը սորվին, այսինքն աշխարհի փորձութիւնները և կեանքի փորձառութիւնները ամէն օր բան մը կը ձգտին սորվեցնել իրենց, անոնք չեն կրնար վերահասու ըլլալ ճշմարտութեան, ու կախարդական խաղարկութիւններով կարծես կը դիմամարտին միշտ անոր հետ:

Տխուր պատկեր արդարեւ, խորապէս հոգեզնին և զարմանալի կերպով ախտաճանաչ դատողի մը՝ Քրիստոնէութեան մեծագոյն տեսաբանին և զործիչին՝ Առաքեալին վրձինովը նկարուած:

Նոյն ինքն է, բարոյականի այդ դերագոյն նկարիչն է որ, իբրեւ վերաառութիւն մը անոր վերև դրուելիք, կը զրէ անոր ներքև: «Մարդք ապականեալք մտօք և անպիտանք ի հաւատս»:

Համայնքի մը համար «զէշ ժամանակներ» են ոչ թէ տնտեսական պրոկուռներէ կամ քաղաքական ցնցումներէ յառաջ եկած արհաւիրքի օրերը, այլ անոնք՝ որոնց մէջ բանականութիւնը կ'անպատուէ ինքզինքը և հաւատքը կը նկատուի ամենէն անպէտ ու անարժէք զօրութիւնը:

Ատոնք են զէժ ժամանակները, «ժամանակք չարք»: անոնցմէ՛ պէտք է վախնալ, անոնց դէմ պէտք է լարել պայքարին ուժգնութիւնը:

ԹՈՐԳՈՄ ՊԱՏՐԻԱՐԺ ԳՈՒՇԱԿԵԱՆ